

Şərəf və ləyaqət rəmzi olan Zərifə xanım kimyaçıların da hamisi idi

Tamilla Naibova,

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin dosenti, k.ü.f.d.

Akademik Zərifə xanım Əliyeva mənim hafizəmdə böyük alim, alicənab İnsan, Azərbaycan qadınının şərəf və ləyaqət rəmzi kimi qalmışdır. Bu qənaəti istər tələbə və ya aspirant olduğum illərdə apardığım elmi-tədqiqat işlərinin nəticələrinin sınağı zamanı, istərsə də tələbələrin tədris-istehsalat təcrübələrinin rəhbəri kimi Bakı Şin Zavodunda, Yod Zavodunda, Sumqayıt Üzvi Sintez İstehsalat Birliyində, Mingəçevir Rezin-Texniki Məmulatlar Zavodunda və "Azərelektrozolit" Zavodunda Zərifə xanımın müayinə etdiyi mühəndis-texniki işçilərdən onun haqqında eşitdiyim xoş xatirələr daha da gücləndirmişdir.

Zərifə xanım Əliyeva görkəmli elmi-tədqiqatçı olmaqla yanaşı, həm də çox böyük praktiki işlər görürdü. O, zərərli sənaye müəssisələrində çalışan insanların oftalmoloji müayinədən keçmələrini təşkil etmiş, peşə ilə əlaqədar əmələ gələn göz xəstəliklərinin yayılma qanunauyğunluqlarını aşkarlamaq üçün çoxlu müayinələr aparmış və görmə orqanlarına mənfi təsir göstərən amilləri diqqətlə araşdırmış, zərərli peşələrin törətdiyi göz xəstəliklərini elmi surətdə əsaslandırılmış, onların qarşısını almaq üçün əməli təkliflər vermişdir. Eyni zamanda, zərərli amillərin, məsələn, Bakı Şin Zavodunda və Mingəçevir Rezin-Texniki Məmulatlar Zavodunda ağ və qara dudanın, kaptaksın, tiuramin, tiazolların, ksantogenatların, plastifikatorların və digər onlarla zəhərli inqredientlərin, Mingəçevir "Azərelektrozolit" Zavodunda fenolun, formaldehidin, Sumqayıt Üzvü Sintez İstehsalat Birliyində diafraqma və civə üsulu ilə natrium hidroksid, xlorid turşusu, sulfanol istehsalı və başqa üzvi birləşmələrin istehsalı, Gəncə gil-torpaq zavodunda metal tozlarının, o cümlədən boksit şlamının təkə görmə orqanına deyil, bütövlükdə orqanizmə və onun ayrı-ayrı orqanlarına göstərdiyi təsirləri də öyrənmişdir. Zərifə xanım Əliyeva yodla uzun müddət əlaqədar olan işçilərin görmə orqanının zədələnməsinin kompleks əlamətlərini də tədqiq etmişdir. Tədqiqatlarının nəticələri göstərmişdir ki, yodla uzun müddət təmasda olan işçilərin görmə qabiliyyəti zəifləyir, gözün işığa qarşı həssaslığı pisləşir və göz təzyiqi artır. Görkəmli alim sanki bu istehsal sahələrində həyəcan təbili çalmışdı. Yuxarıda göstərilən istehsal sahələrində yenidənqurma işlərinin aparıldığı bir vaxtda Zərifə xanımın dəyərli elmi-tədqiqat işlərinin nəticələri yeni yaradılan bütün zəhərli istehsal sahələrində bu gündə nəzərə alınmalı və sənaye ekologiyasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.

Alimin elmi-tədqiqat işlərinin nəticələri "Şin istehsalında gözün peşə patologiyası", "Xroniki yod intoksikasiyası zamanı oftalmologiya", "Yod sənayesində gözün peşə xəstəliyinin profilaktikası" kimi monoqrafiyalarda öz əksini tapmışdır. Bu monoqrafiyalar təkə tibb işçiləri üçün yox, eyni zamanda göstərilən istehsal sahələrində çalışan insanlar üçün də çox lazımlı əsərlərdir. Zərifə xanımın apardığı elmi-tədqiqat işlərinin nəticələri "Azərbaycanın kimya sənayesinin bir sıra müəssisələrində işçilərdə görmə orqanının vəziyyəti" mövzusunda dissertasiya işində öz əksini tapmışdır. O, bu mövzuya həsr olunmuş doktorluq dissertasiyasını böyük müvəffəqiyyətlə müdafiə etmiş və tibb elmləri doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

Zərifə xanım üçün elm məqsəd və ya diplom xatirinə olmamışdır, onun elmdə seçdiyi yol bunu təsdiqləyir. Xalqına, Vətəninə xidmət etmək sevinci onu bu istiqamətdə tədqiqat işləri aparmağa sövq etmişdir. Vətəndaşlıq mövqeyi, elitar ziyalılıq, parlaq zəka, geniş erudisiya, təvazökarlıq və sadəlik onun elmi fəaliyyətinin səciyyəvi xüsusiyyətləri idi. O, Azərbaycan oftalmologiya elmini beynəlxalq aləmdə tanıtmışdır. Dünyanın tanınmış oftalmoloqları Zərifə xanımın elmi tədqiqatları haqqında yüksək fikirlər söyləmişlər. Akademik Zərifə xanım Əliyeva ilk azərbaycanlı qadındır ki, beynəlxalq aləmdə tanınmış bir mükafata - akademik Mixail Averbax adına mükafata layiq görülmüşdür.

İnsanların sağlamlığının qeydinə qalan, həyatının ən mənalı dövrünü bu xeyirxah işə sərf edən alicənab ziyalı, görkəmli alim, Azərbaycan qadınının şərəf və ləyaqət rəmzi akademik Zərifə xanım Əliyeva nəcib əməlləri ilə xalqımızın qəlbində özünə möhtəşəm bir abidə ucaltmışdır.

Keçmişə nəzər salmaq lazımdır, çünki dünən bu günün bünövrəsidir. Tarixən Azərbaycan qadınları həm ağıllı, həm də güclü olublar və bununla Azərbaycan qadınları öz sələfləri ilə fəxr edib. Bu gün Azərbaycan qadını Zərifə xanım kimi görkəmli alim - ləyaqətli qadınla fəxr edir. Bu, güncü gənc qızlarımız, qadınlarımız Zərifə xanımdan nümunə götürməli və gələcək nəsillərin yad etməsi üçün iz qoymalıdır. Zərifə xanım daim Azərbaycan xalqının yaddaşında həm görkəmli alim kimi, həm də ləyaqətli qadın kimi yaşayacaqdır, çünki o, vətənpərvər, insanpərvər, sadə, milli dəyərlərimizi qoruyan, təbliğ edən bu şəxsiyyət idi.